

117 § Lausuntopyyntö: Yhteisen kirkkoneuvoston kooste kevään 2020 Rohkeasti yhdessä -keskusteluista ja ehdotus yhteiseksi tavoitetilaksi

Päätösehdotus

Seurakuntaneuvosto käy yleiskeskustelun koosteesta ja ehdotuksesta yhteiseksi tahtotilaksi sekä antaa keskustelun pohjalta kirjattavan lausunnon.

Päätös

Seurakuntaneuvosto kävi keskustelun ja antoi liitteen mukaisen lausunnon.

Selostus

Yhteinen kirkkoneuvosto (YKN) päätti syyskuun 2020 kokouksessaan lähettää viime keväänä käytyjen Rohkeasti yhdessä -keskustelujen koosteen ja tavoitelaehdotuksen seurakuntaneuvostoille ja yhteisten palveluiden yksiköille lausuntoa varten. Lausunnot pyydetään palauttamaan marraskuun 2020 loppuun mennessä.

Alla lausuntopyynnön taustaa YKN:n pöytäkirjan selostuksesta:

”YKN teki 15.8.2019 päätöksen (227 §) Helsingin seurakuntayhtymän eri toimijoiden välisen Rohkeasti yhdessä –työskentelyn käynnistämisestä. Työskentelyn tavoitteena on turvata Helsingin seurakuntien ja yhtymän yhteisten palveluiden toimintaedellytykset yhteistyömuotojen vahvistamisella toimintaympäristön haasteissa.

Rohkeasti yhdessä –työskentelyä pohjustavat kaikki ne toimenpiteet ja linjaukset, joita tehtiin vuosina 2015-2018 Toimintakulttuurin muutos –hankkeen aikana. Taloudellisen tilanteen kiristymisestä liikkeelle lähtenyt prosessi laajeni säästötoimenpiteiden lisäksi käsittämään monia toimintatapoihin liittyviä uudistuksia, kuten nopeampaa reagointia käsillä oleviin asioihin, seurakuntalaisten osaamisen vahvempaa tunnistamista, jalkautumista yhä enemmän helsinkiläisten pariin sekä jäsenlähtöistä ajattelua.

Rohkeasti yhdessä –työskentely on osa Helsingin seurakuntien yhteistä strategian valmistelua. Helsingin seurakuntien yhteinen kirkkovaltuusto päätti 13.12.2018 (104 §) siirtyä strategiatyössään prosessimaiseen ja

ilmiöpohjaiseen työskentelytapaan. Työskentelyn kulmakiviä päätöksen mukaan ovat strategiatyötä selkeästi ohjaava tulevaisuusryhmä (=johtoryhmä), kaksivuotinen hallinnon vuosikello, kahden vuoden välein toistuva haastattelukierros helsinkiläisten tarpeita koskien, tulevaisuuspäivät, aina kahdeksi vuodeksi kerrallaan asetettu kärkitavoite ja Tilannehuone-työskentely. Erityisesti Tilannehuone-työskentely tukee kehittämisalustan tapaan myös Rohkeasti yhdessä –prosessia.

Rohkeasti yhdessä –työskentelyn kevään 2020 tavoitteena oli luoda yhteistä tavoitetilaa, jota olisi mahdollista työstää syksystä 2020 lähtien tarkemmaksi tavoitetilaksi ja toimenpidesuunnitelmaksi. Näin seurakuntien ja niiden yhteinen työ mahdollistuu parhaalla mahdollisella tavalla myös tulevina vuosina, vaikka resurssit ovat jäsenmäärän voimakkaan laskun vuoksi selkeästi supistumassa. Rohkeasti yhdessä –prosessi kestää kuluvan valtuustokauden eli vuoden 2022 loppuun saakka.

Rohkeasti yhdessä aloituspäätöksessä esitetään prosessille seuraavat täsmällisemmät kysymykset:

- Mikä on yhteinen tahtotila siitä, miten pärjätään jatkossa?
- Mitä tehdään yhdessä yhteisissä työmuodoissa ja mitä taas seurakunnissa?
- Mistä karsitaan ja mitä ei enää tehdä?
- Miten organisoidutaan ja rakennetaan yhteistyön tasoja tai puretaan niitä?

Rohkeasti yhdessä –prosessissa kerättiin kevään 2020 aikana yhteisen tavoitetilan pohja-aineistoa kaikkia Helsingin seurakuntien ja yhteisten palveluiden toimijoita koskevilla Rohkeasti yhdessä –kuukausikysymyksillä (tammi-maaliskuu), rovastikunnallisilla keskusteluilla, Tilannehuone-työskentelyillä ja kirkkoherrojen työskentelyillä. Osa suunnitelluista työskentelyistä jouduttiin perumaan Korona-tilanteen vuoksi.

Kesän 2020 aikana pohja-aineistosta laadittiin liitteenä oleva kooste ja ehdotus yhteiseksi tavoitetilaksi. (Liitteet I ja II) Tavoitetilan muoto heijastelee Rohkeasti yhdessä –prosessin ja jatkuvan strategiaproessin tiivistä yhteyttä keskenään. Rohkeasti yhdessä –prosessi on osa laajempaa, jatkuvasti käynnissä olevaa seurakuntien yhteistä strategiaprosessia. Jatkuvan strategiaproessin lähtökohtana on, että itsenäiset seurakunnat laativat paikallisesti omat strategiset linjauksensa, mutta Helsingin seurakuntien ja niiden yhteisen työn kokonaisuutta on tämän lisäksi tärkeää ja mahdollista tarkastella myös yhdessä. Minkälaiseen tulevaisuuteen haluamme paikallisten tarpeiden lisäksi olla yhdessä matkalla? Miten varmistamme yhdessä sen, että kirkko on läsnä helsinkiläisille myös tulevina vuosina?

Ehdotus tavoitetilaksi on siten yhdistelmä Rohkeasti yhdessä –prosessin tämän valtuustokauden tavoitteita ja jatkuvan strategiaproessin vielä pidemmälle tähtääviä tavoitteita. On olennaisen tärkeää, että nämä kaksi lähtökohtaisesti limittäistä prosessia kulkevat valmistelun

kaikissa vaiheissa samaan suuntaan. Tavoitelaehdotuksessa olevat arvot, tunnuslause ja tavoitela eli visio yhdistävät sekä Rohkeasti yhdessä -prosessia että jatkuvaa strategiaproessia.

Tarkoituksena on, että pidemmän tähtäimen tavoitteita ja syksyllä 2019 luodun tilannekuvan haasteisiin vastaamista tarkastellaan lähemmin muiden muassa jatkuvaan strategiaproessiin kuuluvan Tulevaisuus-päivän 14.11.2020 yhteydessä. Tavoitelaehdotuksen lopussa luetellut toimenpide-ehdotukset liittyvät ennen kaikkea tämän valtuustokauden tavoitteisiin ja siten Rohkeasti yhdessä -prosessiin.

Mikäli Rohkeasti yhdessä -prosessin omistajana toimiva yhteinen kirkkoneuvosto voi hyväksyä ehdotuksen yhteiseksi tavoitetilaksi, se voi lähettää kevään keskusteluista laaditun koosteen ja tavoitelaehdotuksen seurakuntaneuvostoille ja yhteisten palveluiden yksiköille lausuntoa varten. Tämän jälkeen yhteinen kirkkoneuvosto voi käsitellä saatua palautetta marraskuun kokouksissaan ja lähettää esityksensä yhteisestä tavoitetilasta yhteiselle kirkkovaltuustolle, joka puolestaan voi päättää lopullisesta yhteisestä tavoitetilasta 10.12.2020.

Yhteisen tavoitetilan lisäksi Rohkeasti yhdessä -prosessia on tarkoitus edistää syksyllä 2020 erityisesti neljän asiakokonaisuuden osalta: alueellisen kiinteistöstrategian laatiminen, yhteisten palveluiden ja seurakuntien välisen työnjaon kehittäminen, erilaisten rakennemalliskenaariorien luominen sekä talouden tasapainottaminen. Valittu painotus perustuu erityisesti kirkkoherrojen kevätseminaarissa 18.-19.5.2020 ilmaistuihin toiveisiin.

Edellisiä asiakokonaisuuksia on tarkoitus edistää muiden muassa erilaisten joko kaikille avoimien tai tietyille osallistujajoukolle suunnattujen temaattisten Tilannehuone-työskentelyjen avulla. Seurakuntayhtymän johtoryhmä on kutsunut kesäkuussa kokoon kaksi Tilannehuone-työskentelyjen suunnitteluryhmää, jotka valmistelevat seurakuntien ja yhteisten palveluiden välisen työnjaon kehittämiseen (pj Yhteisen seurakuntatyön johtaja Stefan Forsén) ja rakennemallien selvittämiseen tähtäviä työskentelyjä (pj yhteisen kirkkoneuvoston puheenjohtaja Jukka Pakarinen).

Molempien Tilannehuone-työskentelyjen suunnitteluryhmän tehtävänä on kehittää oman aihepiirinsä teemoista Helsingin seurakuntia ja niiden yhteisiä palveluja laajasti osallistava Tilannehuone-työskentelyjen sarja ja vastata yhdessä Tilannehuone-tiimin kanssa näiden toteutuksesta syksyn 2020 aikana. Suunnitteluryhmät eivät tee käsiteltävistä asioista omia linjauksiaan, vaan päätöksenteko tapahtuu normaalin päätöksentekojärjestelmän puitteissa.

Syksyn 2020 aikana kerätty aineisto työskentelyistä etenee vuoden lopussa ensin Rohkeasti yhdessä -ohjausryhmän ja tämän jälkeen vuoden 2021 tammikuussa yhteisen kirkkoneuvoston käsittelyyn. Molemmat Tilannehuone-työskentelyjen suunnitteluryhmät ovat käynnistäneet työnsä elokuun puolivälissä ja ensimmäisten Tilannehuone-työskentelyjen olisi tarkoitus alkaa syyskuun puolivälissä.

Tämän lisäksi alueellisen kiinteistösuunnitelman laadintaa edistetään kiinteistöjohtaja Kai Heinosen johdolla Investointi- ja priorisointityöryhmän toimesta. Mahdollisesti myös tähän kokonaisuuteen liittyy syksyn aikana Tilannehuone-työskentelyjä.

Keskeisenä tavoitteena koko Rohkeasti yhdessä –prosessissa on talouden tasapainottaminen ja tulevaisuuden toimintaedellytysten turvaaminen. Tähän tähtäävät niin yhteisten palveluiden ja seurakuntien työnjaon selkeyttäminen, rakenneratkaisujen selvittäminen kuin alueellisen kiinteistösuunnitelman laatiminenkin. Näiden lisäksi talouden tasapainottamistarpeet ja –mahdollisuudet selvitetään ja kootaan yhteen. Työskentelyn tavoitteena on aiempien laskelmien pohjalta laatia talouskehyslaskema vaihtoehtoisine skenaarioineen vuoteen 2026 asti. Laskelmassa otetaan huomioon erityisesti vero- ja toimintatulojen sekä henkilöstö- ja kiinteistömenojen kehitys. Työskentelyssä laaditaan myös toimenpidesuunnitelma talouskehityksen toteuttamisen mahdollisuuksista.”

Oulunkylän seurakunnan seurakuntaneuvosto on viime vuosien aikana keskustellut useaan otteeseen Rohkeasti yhdessä –prosessin alle nivoutuvista teemoista niin kokoustyöskentelyssä kuin talouden ja toiminnan iltakouluissa/ suunnittelupäivissä.

Alla joitakin pohdintoja yleiskeskustelujen lausunnon koostamisen pohjaksi.

Prosessi on tärkeä ja tarpeellinen. Nyt käsillä olevassa koosteessa on paljon hyvää ja vahvaa. Kiitoksen ansaitsee prosessin lähtökohta osallistaa luottamushenkilöitä valmistelun eri vaiheissa, vaikkakaan tämä tavoite ei ilmeisesti ole toivotulla tavalla toteutunut. Keskustelut ja niiden koosteet on kirjattu selkeästi.

Paperin oleellinen ongelma nousee ehdotuksessa yhteiseksi tavoitetilaksi. Se ei nykyisellään vastaa alussa esitettyihin kysymyksiin eikä aloituspäätöksessä esitettyihin tarpeisiin reagoida väheneviin resursseihin (lue: raha) ja siitä nousevaan tarpeeseen vähentää resursseja (lue: henkilöstö ja tilat). Tavoitetila jää siinä määrin avoimeksi, että riippuen lähtökohdista, sen antamia rajoja ja mahdollisuuksia voi tulkita hyvinkin eri tavoin. Oleellisiin kysymyksiin resursseista se ei vastaa, eikä myöskään anna riittäviä eväitä vastausten yhteiseen kirjaamiseen. Nämä voisivat toki löytyä kohdasta 'toimenpiteet tavoitetilan saavuttamiseksi', mutta mainitut toimenpiteet eivät ole riittävät. Yhteiset työntekijät, yhteistyö ja työnjako ovat tarpeellisia, mutta eivät riittäviä. Tulevaisuuden haasteiden näkökulmasta ne ovat laastari-/ tekohengitysratkaisu. Ei riitä, että paikkaamme erilaisia vajeita. Työtä, sen tavoitteita ja rakenteita, on katsottava radikaalisti uusiksi. Tätä kautta voimme myös varmistaa pitkät kaaret, perinteen ja tradition niiltä osin, kuin haluamme niiden säi-

lyvän. Tulevaisuuden Helsinki ja kirkko Helsingissä on jotain, mitä emme vielä aivan kokonaan näe. Samalla se on myös sitä, mistä me olemme syntyneet ja minkä varassa kasvaneet ja kasvattaneet tulevia sukupolvia. Tarvitaan voimavaroja säilyttää tarpeellinen ja rakentaa uutta. Nyt on toimenpiteeksi kirjattu myös johtamisen kehittämistä. Tämä on tärkeää, mutta kenties pikemminkin väline käynnistää ja edistää toimenpiteitä, kuin varsinainen toimenpide tavoitetilan saavuttamiseksi.

Virastotoiminnan kehittäminen ja palvelukeskukset: Tuskin kukaan haluaa "virastokirkkoa". Eräänlainen paradoksi siis, että hyvin hoidettu ja tulevaisuuteen katsova ja kehittyvä virasto ja siihen liittyvät asiakaspalvelut parhaimmillaan tuovat seurakuntaa keskelle ihmisten arkea, tuovat lämpöä, huojennusta ja apua keskellä usein suuria elämänmuutoksia tai menetyksiä Seurakuntalaisten asiointiin ja palvelun kehittäminen sujuvaksi, esteettömäksi ja helpoksi niin kasvotusten kuin digitaalisesti, on keskeistä ja siihen tarvitaan paitsi kaikkia seurakuntia, myös yhtymän sisällä olevaa asiantuntemusta.

Kiinteistöstrategiasta: Iloitsemme siitä, että selvitystyö on aloitettu. Vaikka tulevaisuuden toimintamme painopisteet ovat keskeisiltä osin viestinnän eri kanavissa, rihmastomaisesti kokoontuvissa yksilö- ja ryhmätapaamisissa, kansalaisverkostoissa sekä "turuilla ja toreilla", tarvitaan myös jatkossa toimitiloja ja sakraalipaikkoja. Tarvitaan monimuotoiseen toimivaan taipuvat, helppokäyttöiset, avoimet ja esteettömät, kustannustehokkaat ja rakenteiltaan terveet toimitilat - kasvavan Helsingin kattava monitoimikirkkojen verkosto. Helsingiläisten, seurakuntalaisten ja seurakunnan eri toimintojen tarpeita täytyy katsoa pitkälle tulevaan yli nykyisten seurakuntarajojen. Helsingin keskustan historiallisille "maamerkkikirkkoille" tulee laatia erillinen strateginen toiminta- ja investointisuunnitelma, joka käsitellään muiden toimitilojen yhteydessä. Myös mainittujen maamerkkikirkkojen osalta voi olla tarpeen tehdä linjaratkaisuja strategisten toiminnallisten linjausten ja talouden realiteettien pohjalta. Yhtymän Kallion toimitilan toimintojen tilatarve on syytä analysoida palvelumuotoilun keinoin ja sen pohjalta katsoa tilaratkaisut. Lähtökohtana tälle yhtymän rakennuksesta luopuminen ja olemassa olevien toimitilojen hyödyntäminen niitä kehittäen.

Seurakuntarakenteesta: Seurakuntien määrä Helsingissä on arvioitava uudelleen tai vaihtoehtoisesti seurakuntien "toimintasapluuna" on katsottava uusiksi. Jälkimmäisessä vaihtoehdossa yhtymärakenne vahvistuisi siten, että monet nyt seurakuntien vastuulla ja hoidossa olevat toiminnot toteutettaisiin yhtymävetoisesti. Tämä voi johtaa epäselviin valta- ja vastuusuhteisiin (talous, työnjohto, strategiset ratkaisut) niin virka-

kuin luottamushenkilötasolla sekä seurakuntien marginalisoitumiseen ja niiden roolin heikkenemiseen. Toimiva malli voisi olla 5-6 seurakuntaa. Tällöin seurakunnat voivat kirkkojen ylle rakentuviissa jumalanpalvelusyhteisöissä vahvistaa paikallisuutta ja toisaalta toimia koko seurakunnan alueelle mm. kasvatuksen, diakonian, viestinnän ja musiikkityön saralla. Muutaman suuremman seurakunnan malli toisi myös tarvittavaa osaamista, joustavuutta ja toimintavarmuutta henkilöstö- ja taloushallinnon haasteisiin sekä tukitoimiin, mm. suntiotiimit.

Liitteet

- 3 RY-keskustelujen kooste ja ehdotus yhteiseksi tavoitetilaksi
- 4 seurakuntaneuvoston RY lausunto 11_2020

